

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁSI STRATÉGIÁK A MAGYARBAN

NÉMETH MARGARITA

margarita.nemeth@gmail.com

<http://ieas.unideb.hu/nemethm>

X. Alkalmazott Nyelvészeti
Doktoranduszkonferencia,
MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest,
2016. 02.05.

1.1 BEVEZETÉS

📖 a köszönetnyilvánítás az egyik legáltalánosabb és leggyakoribb beszédaktus

📖 az interperszonális kapcsolatokban kohéziós ereje van

📖 a pragmatikai kompetencia fejlesztésekor kiemelt figyelmet kell fordítanunk a köszönetnyilvánításra

1.2 BEVEZETÉS – A KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Definíció:

Az a beszédaktus, mely a hallgató egy korábbi cselekedetére adott válasz. Ez a cselekedet előnyökhöz vagy haszonhoz juttatta a beszélőt, aki emiatti háláját a köszönetnyilvánítás aktusán keresztül fejezi ki.

(Eisenstein – Bodman 1986)

1.3 BEVEZETÉS – A KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS 2

Köszönetnyilvánítás

Pozitív aspektus

Leech, Searle

Negatív aspektus

Brown - Levinson

Eisenstein-Bodman

2.1 A STRATÉGIÁK KLASSZIFIKÁCIÓJA (ERDŐSI, 2007)

- (1) köszönet kifejezése
    - explicit/beágyazott performatívum
  - (2) érzelem kifejezése
    - öröm/meghatottság/zavar kifejezése
  - (3) bók kifejezése
  - (4) a gesztus minősítése
  - (5) viszonzás, kompenzálás,
a beszédpartner kárának enyhítése
  - (6) megerősítés kérése
  - (7) színlelt visszautasítás
  - (8) visszautasítás
- EGYETÉRTÉS
/ELFOGADÁS
- BIZONYTALANSÁG
- ELUTASÍTÁS
-
- ```
graph LR; S1["(1) köszönet kifejezése
- explicit/beágyazott performatívum"]; S2["(2) érzelem kifejezése
- öröm/meghatottság/zavar kifejezése"]; S3["(3) bók kifejezése"]; S4["(4) a gesztus minősítése"]; S5["(5) viszonzás, kompenzálás,
a beszédpartner kárának enyhítése"]; S6["(6) megerősítés kérése"]; S7["(7) színlelt visszautasítás"]; S8["(8) visszautasítás"]; S1 --- C1["EGYETÉRTÉS /ELFOGADÁS"]; S2 --- C1; S3 --- C1; S4 --- C1; S5 --- C2["BIZONYTALANSÁG"]; S6 --- C2; S7 --- C3["ELUTASÍTÁS"]; S8 --- C3;
```

## 2.1 A STRATÉGIÁK KLASSZIFIKÁCIÓJÁNAK KIEGÉSZÍTÉSE (ERDŐSI 2007 ALAPJÁN)

1. Egyetértés/Elfogadás
2. Bizonytalanság
3. Elutasítás

- 
4. Szerénység (Leech 1983, Szili 2004)
  5. Bocsánatkérés

## 2.2 A SZOCIOPARAGMATIKAI FAKTOROK HATÁSA

### ❖ társadalmi távolság

→ az interlokútorok közötti intimitás mértéke/foka

(Aijmer 1996, Jautz 2013)

### ❖ a szívesség nagysága

→ tradicionális társadalmi fogalom, mely konvencionális normákon alapszik

**Aijmer** (1996): a kis szívesség 'automatikus'

### 3. HIPOTÉZIS

1. A *társadalmi távolság* és a *szívesség nagysága* szerepet játszanak a magyar köszönetnyilvánítási stratégiák választásában (is).

2. A *szerénység* és a *bocsánatkérés stratégiája* létező köszönetnyilvánítási stratégiák a magyarban.



## 4.1 MÓDSZER

- **MDCT**

(feleletválasztós diskurzus-kiegészítő teszt)

- **Szituációk száma: 18**
  - Köszönetnyilvánítás: 12
  - Disztraktor (kérés): 6

## 4.2 SZOCIPRAGMATIKAI FAKTOROK

- ❖ **Társadalmi távolság**
- ❖ **A szívesség nagysága**

- Egyenrangú felek, kicsi szívesség (3)
- Egyenrangú felek, nagy szívesség (3)
- Nem egyenrangú felek, kicsi szívesség (3)
- Nem egyenrangú felek, nagy szívesség (3)

## 4.3 A VIZSGÁLT STRATÉGIÁK

- 1) Elfogadás (egyetértés + bók)
- 2) Elutasítás (hallgató-orientált)
- 3) Szerénység (beszélő-orientált)
- 4) Bocsánatkérés

## 4.5 PÉLDA

**Ön főnökével beszélget és leejti a táskáját. Főnöke gyorsabban reagál, mint Ön és felveszi a táskát. Ön ezt mondja:**

- Olyan béna vagyok...  
(szerénykedés, beszélő-orientált)
- Erre tényleg semmi szükség.  
(elutasítás, hallgató-orientált)
- Bocsánat, hogy fáradnia kellett miattam.  
(bocsánatkérés)
- Igazán nagyon köszönöm!  
(elfogadás)

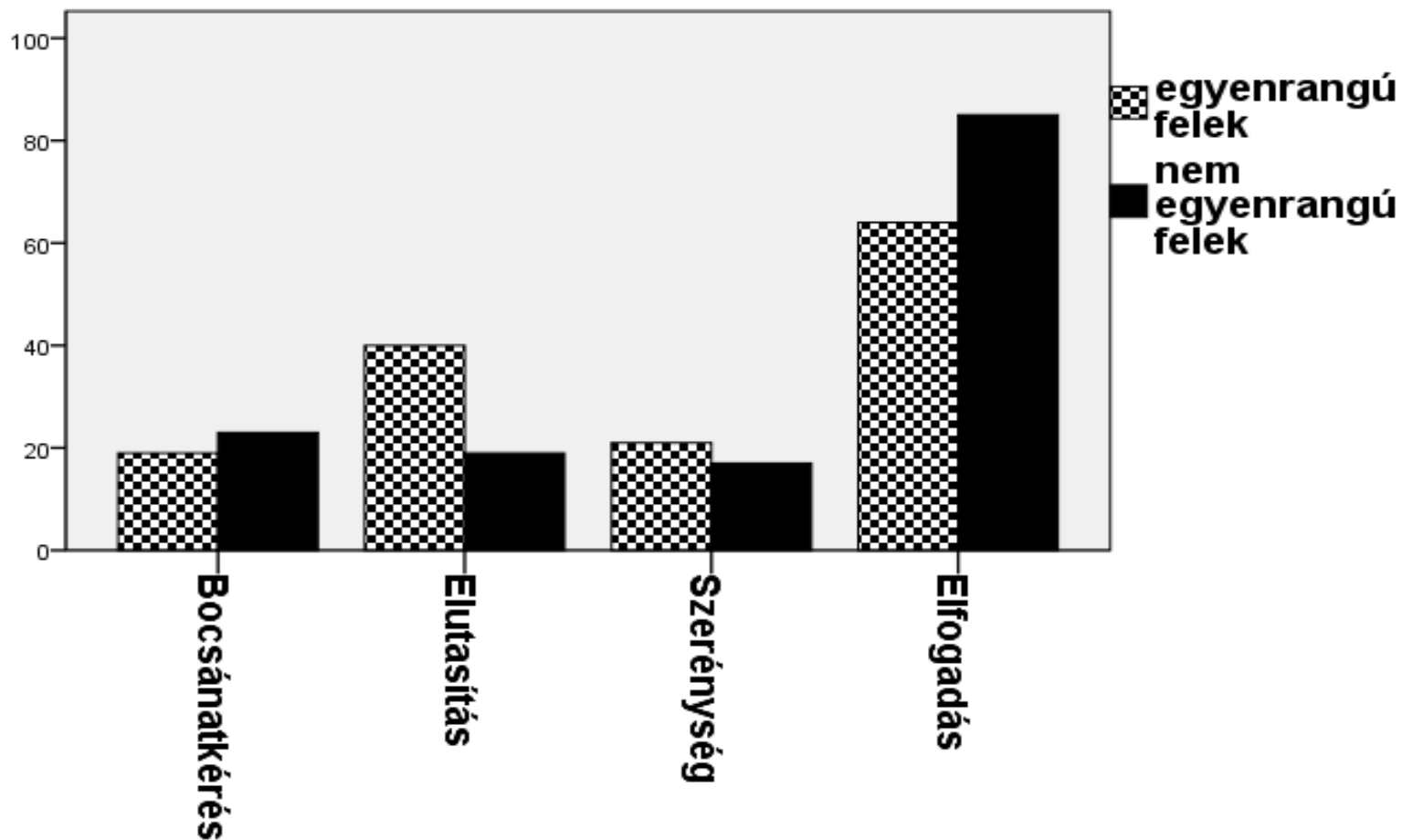
## 4.6 RÉSZTVEVŐK

📖 résztvevők száma: 28 fő

📖 nemi eloszlás: 14 férfi, 14 nő

📖 életkor: 18-50 (28,9)

## 5.1 EREDMÉNYEK – TÁRSADALMI TÁVOLSÁG

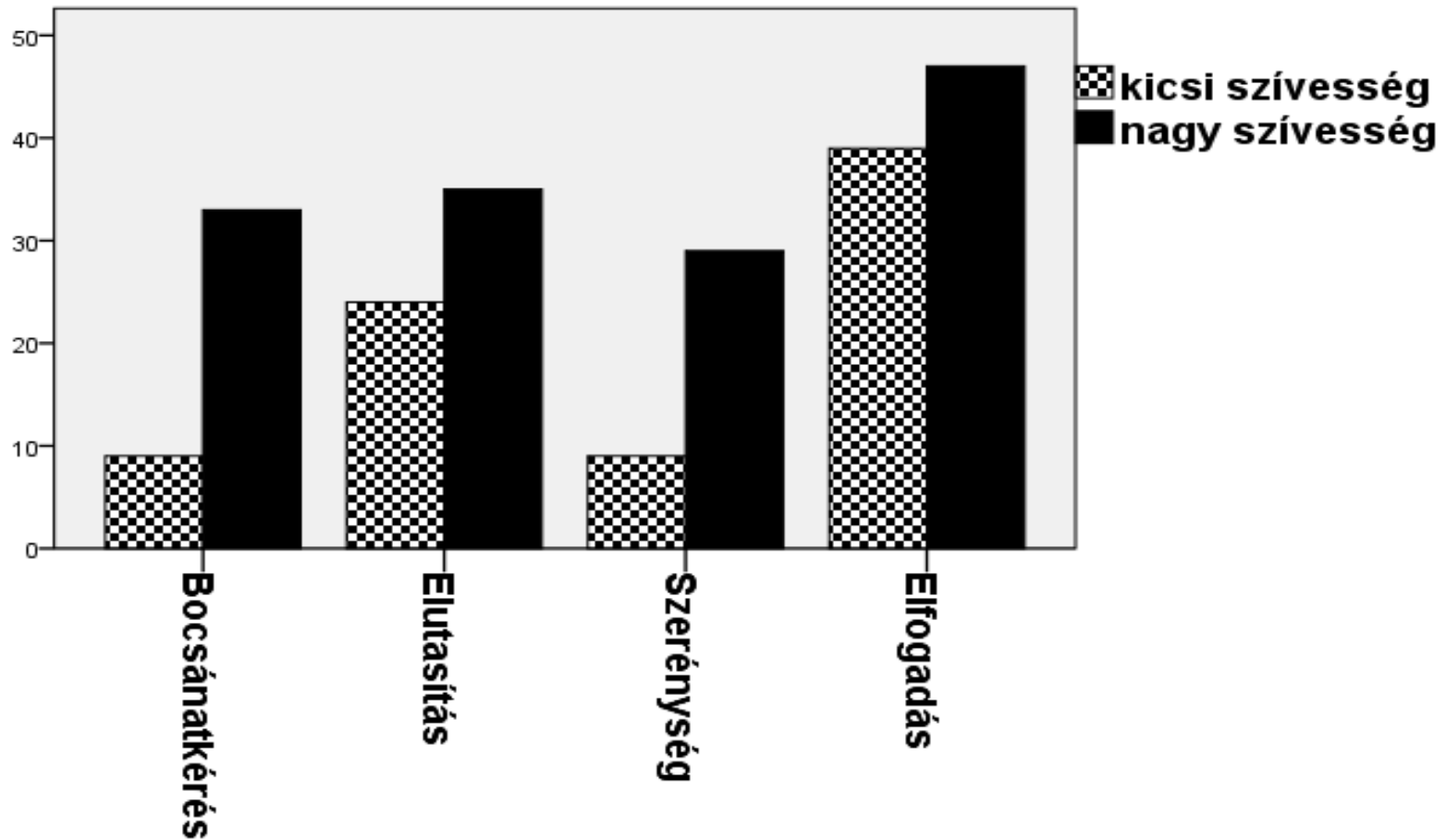


2016.02.05.

$\chi^2(3)=0,011$   
 $p<0,05$

Németh Margarita

## 5.2 EREDMÉNYEK – A SZÍVESSÉG NAGYSÁGA



2016.02.05.

$$\chi^2(3)=0,017$$
$$p<0,05$$

Németh Margarita

## 6. KÖVETKEZTETÉSEK

- 📖 a bocsánatkérés és a szerénység létező köszönetnyilvánítási stratégiák a magyarban
- 📖 a társadalmi távolság és a szívesség nagysága olyan szociopragmatikai faktorok, melyek hatással vannak a magyar köszönetnyilvánítási stratégiákra
- 📖 további kutatások szükségesek
  - DCT alkalmazása (nyílt végű diskurzus-kiegészítő teszt)
  - a szociopragmatikai faktorok integrációja



## 7. BIBLIOGRÁFIA

- Aijmer, K. (1996): *Conversational routines in English: Convention and Creativity*. London: Longman.
- Allan, K. 1986. *Linguistic Meaning*, Vol. 1. London: Routledge & Kegan Paul.
- Brown P., Levinson S. 1978. Politeness: Some universals in language usage. In: Gumperz, J. J. (ed.): *Studies in Interactional Sociolinguistics 4*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coulmas, F. (1981): Poison to your soul: Thanks and apologies contrastively viewed. In: Coulmas, F. (ed.): *Conversational routine*. The Hague: Mouton, 69-91.
- Eisenstein, M. & Bodman, J. (1986): 'I very appreciate': Expressions of gratitude by native and non-native speakers of American English. *Applied Linguistics* 7.2, 167-185.
- Eisenstein, M. & Bodman, J. (1993): Expressing gratitude in American English. In: Kasper, G. & Blum-Kulka S. (eds.): *Interlanguage Pragmatics*. Oxford University Press.
- Erdősi, V. (2006): Empirikus beszédaktus-kutatás a magyar mint idegen nyelv kommunikatív oktatásában – A köszönetnyilvánítás beszédaktusának vizsgálata. *Hungarológiai Évkönyv* 7, 69-84.
- Ide, R. (1998): Sorry for your kindness: Japanese interactional ritual in public discourse. *Journal of Pragmatics* 29, 509–529.
- Jautz S. 2013. *Thanking Formulae in English: Explorations across varieties and genres*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins
- Leech, G. N. 1983. *Principles of pragmatics*. London: Longman.
- Searle J. R. 1969. *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ozdemir C., Rezvani S. A. 2011. Interlanguage pragmatics in action: Use of expressions of gratitude. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 3. évf. 194-202. <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.032>
- Rubin J. 1983. The use of „thank you”. Paper presented at the Socio-linguistics Colloquium, TESOL Convention, Toronto, Canada.
- Szili, K. (2000): Az udvariasság elméletéről, megjelenési módjairól a magyar nyelvben. *Hungarológia* 2. Nemzetközi Hungarológiai Központ: Budapest.
- Szili K. 2004. A bókra adott válasz pragmatikája (Adalékok a szerénység megnyilvánulásához a magyar nyelvben). *Magyar Nyelvőr* 128. évf. 265–85.

2016.02.05.

Németh Margarita

**Köszönöm szépen a figyelmet!**